

Inhoudsopgave

31 juli 1935	Nieuwe Peelwegen in Limburg	1
5 februari 1936	HET STREEKPLANWERK IN LIMBURG	2
	II (Slot). Binnenkolonisatie.....	2
	Parochiecentra en landschapsschoon.....	2
	Organisatie.....	2
	Limburgsche streekplannendienst.....	3
	Werkwijze.....	3
24 april 1936	Binnenkolonisatie	3
	EEN URGENT PROBLEEM.....	3
13 november 1936	ONTSLUITING VAN DE PEEL.....	5
30 november 1936	PEEL-ONTGINNING	6
11 december 1936	PEELONTGINNING	7
17 juli 1937	Natuurschoon in Limburg.	7
9 september 1937	Een landschap der toekomst.	8
	De Peel voorheen en straks. Kleine volksverhuizing uit de mijnstreek.....	8
	Gronden in reserve.....	9
	Gedrang naar de Peel.....	9
7 februari 1938	ONTGINNING VAN DE LIMBURGSCHPE PEEL	10
11 februari 1938	De Peelhei wordt bewoond.	10
21 juni 1938	Twintigduizend H.A. bouwgrond sluimert nog in De Peel	12
	Versnipperd.....	12
	Ontginning nodig.....	13
	De kolen.....	13
2 november 1940	Ontginningen en ruilverkavelingen.....	13
22 november 1940	Nederweert. Sociale Studiedag Jonge Boeren.....	14
7 augustus 1941	Verkoop van Peelboerderijen.....	15
22 november 1941	ONTGINNINGEN IN BRABANT.....	15
12 december 1941	HET MIDDEN EN NOORDEN	16
17 juni 1942	ROERMOND. Expositie "Stad en Land" te Amsterdam.	18
28 augustus 1943	Vooruitstrevend volk.....	18
20 september 1955	In Deurne wachten 1000 ha grond op ontginning.....	19

31 juli 1935 Nieuwe Peelwegen in Limburg

De Commissaris der Koningin woont de plechtigheid bij.

5 Onder groote belangstelling zijn Dinsdagmiddag de nieuw aangelegde Peelwegen, waardoor een uitgestrekt grondencomplex uit haar isolaten toestand is bevrijd, officieel in gebruik genomen.

10 Deze ingebruikneming, welke in de toekomst van veel belang voor de Peel en hare bewoners zal blijken te zijn, vond met enig feestelijk vertoon in tegenwoordigheid van den Commissaris der Koningin in Limburg, mr. E. Baron van Hövell tot Westerfliet, plaats. Aanwezig waren voorts dhr. Th. Rutten, Horst, lid van Ged. Staten, de Statenleden H. Drabbels en X. Thomeer, ir. Verlinden, wnd. hoofdingenieur van de Prov. Waterstaat, dhr. Lambrachtsen, directeur van de Maatschappij Helenaveen, welke de wegen deed uitvoeren, A. van Hooff, rijksinspecteur der werkverschaffing in oostelijk Noord-Brabant, burgemeester J. C. van Beek uit Deurne, wethouder J. van Wel uit Helmond, de directeuren der Grondmij, Zwolle, ir. Ozinga en ir. Hanraets, voorts B. en W. en de volledige Raad dezer gemeente, alsmede verscheidene andere belangstellenden.

15 Op het gemeentehuis alhier heette burgemeester W. Everts de hooge gasten welkom. De burgemeester schetste in den breede de totstandkoming van den nieuwen weg dwars door de Peel.

20 Dhr. Lambrachtsen wees vervolgens op de taak welke de Mij. Helenaveen in het Peelgebied vervult en waardoor thans de derde verbindingsweg tusschen Limburg en Brabant tot stand komt.

25 Vervolgens kwam de Commissaris der Koningin aan het woord om zijn verheugenis er over uit te spreken, dat deze weg thans tot stand is gekomen. De Gouverneur acht dit werk van onschatbare beteekenis voor de binnen-kolonisatie van het Noord-Limburgsche Peelgebied en één voorbereidend werk ten voordeele van de Noord-Limb. Streekplannen. Spr. is er vooral ook om verheugd, dat men het natuurschoon zooveel mogelijk heeft weten te behouden.

30 Verder werd nog het woord gevoerd door dhr. van Hooff, burgemeester van Beek, uit Deurne en wethouder van Wel uit Helmond.

Het gezelschap begaf zich vervolgens in de gereedstaande auto's, teneinde een tocht over de nieuwe wegen te maken. Tijdens dezen tocht werd te Helenaveen nog de

35 jeugdherberg van de jeugdherbergcentrale te Amsterdam bezichtigd. Te Helenaveen werd
nog het in cultuur brengen van 85 H.A. grond, door de werklozen uit Helmond
uitgevoerd, in oogenschouw genomen. Nadat ververschingen waren aangeboden werd de
40 terugtocht aanvaard. Het gezelschap vertoefde hierna nog geruimen tijd op het
gemeentehuis alhier, terwijl de plaatselijke fanfare "Unie" de gasten op een concert
vergastte.

5 februari 1936 **HET STREEKPLANWERK IN LIMBURG**
door Ir. J. H. FROGER, leider van den Limburgschen Streekplannendienst.

II (Slot). Binnenkolonisatie.

45 Naast het streven naar werkverruiming in de nijverheid dient de binnen-kolonisatie
door een meer doelmatige bodemcultuur met kracht te worden bevorderd.
Behalve in de Peel zijn er ook nog andere gronden in Limburg, waarop door verbetering
van den waterstaatkundigen toestand, door verbetering of aanleg van wegen of door het
50 stichten van boerderijen, een bestaan kan worden gevonden voor flinke jonge boeren,
die willen aanpakken.

Om dit noodzakelijk werk tot stand te brengen werd in Juni 1935 in Noord-Limburg eene
commissie voor binnenkolonisatie in het leven geroepen, terwijl binnenkort hopelijk
in Midden-Limburg een zuster-commissie zal worden ingesteld.

De veelzijdige instemming en medewerking wettigen het vertrouwen, dat dit streven
55 spoedig tot daden zal leiden.

In verwijderd verband met deze kolonisatie in den landbouw, ontstaat thans hier en
daar het verlangen naar een lapje grond voor teelt van voedingsmiddelen, uitsluitend
voor eigen gebruik. In Duitschland heeft deze beweging voor "Stadtrandsiedlung" en
"streusiedlung" een grooten omvang aangenomen. Zoowel particuliere exploitanten als
60 overheidszorg hebben daar in de behoeften voorzien, en niet uitsluitend
handarbeiders, doch ook vele hoofdarbeiders leven thans op deze wijze.

Natuurlijk heeft dit streven vooral beteekenis voor hen, die het verband met den
grond nog eenigszins hebben bewaard en nog niet geheel "verstedelijkt" zijn.

Sinds dit vraagstuk het vorig jaar aan de orde kwam in het Ned. Instituut voor
65 Volkshuisvesting en Stedebouw is de belangstelling van meerdere zijden losgekomen.
Ook de bovengenoemde commissie voor binnen-kolonisatie schenkt haar aandacht aan deze
zijde van het vraagstuk, dat o.a. reeds herhaaldelijk de belangstelling had van Mgr.
Poels. In de Tweede Kamer hield onlangs Dr. Drosen een pleitrede voor
binnenkolonisatie, waarvoor hij bovendien aandacht vroeg op het Nijmeegsche Congres
70 betreffende Jeugdwerkloosheid. Let men daarbij op den herhaalden roep om meerdere
vestigingsmogelijkheden uit den kring der jonge boeren, en op den weerklank, die al
deze stemmen beginnen te vinden, dan blijkt wel heel duidelijk hoe urgent deze
problemen zijn.

75 Parochiecentra en landschapsschoon.

Behalve de bovengenoemde belangen zijn er nog talloze andere, die niet minder om
stedebouwkundige verzorging vragen. Aandacht behoort te worden besteed aan de
stichting van goede parochiecentra, die als kernen van godsdienstig en
maatschappelijk leven bijzondere stedebouwkundige waarde bezitten.

80 Bovendien groeit in onzen tijd van geestelijke overspanning bij den stedeling de
behoefte aan gelegenheid tot ontspanning, waartoe sport- en speelvelden dienen te
worden geprojecteerd. Ook het genot van natuurschoon kan den modernen mensch een
weldaad zijn; hieruit valt de roep om bescherming en instandhouding van het
natuurschoon te verklaren, hetgeen in streekplanverband dient te worden beschouwd.

85 Zoo is er een zeer groote reeks belangen, welke om zorg en leiding vraagt. De
veelzijdigheid der onderwerpen maakt het onmogelijk, dat één vakman alle zaken
beheerscht: alleen door samenwerking van vele deskundigen kunnen goede oplossingen
worden verkregen. In dit verband is het dienstig de streekplanorganisatie en de
werkwijze voor de tot standkoming van het plan toe te lichten.

90 Organisatie.

Op initiatief van den Commissaris der Koningin, Mr. E. O. J. M. Baron van Hövell tot
Westerflor, en met volle medewerking van Gedeputeerde Staten, werd het
streekplanwerk in Limburg aangevangen. De geheele provincie werd ingedeeld in drie
95 streken, Noord-, Midden- en Zuid-Limburg. Door samenwerking van het overgrootste deel
der gemeenten, overeenkomstig de woningwet, is in iedere streek een streekplan-
organisatie in het leven geroepen, welke als volgt werd opgebouwd:

STREEKPLANCOMMISSIE
WERKCOMMISSIE

100 COMMISSIE VAN VOORBEREIDING

Van de verschillende commissies bekleedt de Commissaris der Koningin het voorzitterschap, terwijl het vice-voorzitterschap door leden van Gedeputeerde Staten wordt vervuld. In Noord-, Midden- en Zuid-Limburg zijn dit respectievelijk de heeren Th. P. H. Rutten, J. Th. Verheggen en J. H. Maenen. Bovendien werd in iederen streek een secretaris-penningmeester aangesteld. Naast deze functionarissen hebben in de streekplancommissie de burgemeesters der aangesloten gemeenten zitting; deze streekplancommissie is het hoofdorgaan, dat de algemeene leiding geeft en het streekplan uiteindelijk vaststelt. In de werkcommissie hebben behalve voorzitter, vice-voorzitter en secretaris twee burgemeesters zitting en drie technici. Deze werkcommissie regelt de voorbereiding van het streekplan en wordt daarin terzijde gestaan door deskundige vertegenwoordigers van een 25-tal instanties, waarmede zij tezamen de commissie van voorbereiding vormt.

Limburgsche streekplannendienst.

115 De provincie heeft ten behoeve van de drie streekplanorganisaties één Limburgsche Streekplannendienst, welke door zijn centrale werkzaamheid het verband tusschen de drie plannen bevordert en bovendien goedkooper kan werken. Deze Dienst zetelt in het Gouvernementsgebouw te Maastricht.

120 **Werkwijze.**

Aan de opstelling van de streekplannen behooren stedenbouwkundige voorstudies vooraf te gaan. Omtrent de verschillende onderwerpen worden gegevens verzameld en rapporten opgesteld door samenwerking van den Limburgschen Streekplannendienst met deskundige studiecommissies uit de commissie van voorbereiding. Naast deze planmatige voorstudie wordt aandacht besteed aan urgente problemen. Zoo werd ook bovengenoemde commissie voor binnenkolonisatie in het leven geroepen. Deze verschillende nieuwe organen verrichten tezamen het complex werkzaamheden, waardoor het streekplan tot stand komt. Door hunne onderlinge samenwerking kan de stedenbouwkundige werkzaamheid op harmonische wijze geschieden. Deze harmonie is niet alleen kenmerkend voor de samenwerking, maar voor de geheele stedenbouw, die weliswaar tot een afzonderlijke wetenschap werd. maar vooral een kunst is. Deze kunst wil orde, maat en verhouding scheppen in een groote veelheid van stedenbouwkundige motieven. Zij wil aan de nieuwe steden en dorpen een eigentijdsche schoonheid geven, die op bescheiden wijze kan wedijveren met de schoonheid der oude plaatsen. Met liefdevolle aandacht voor de menschen en voor hunne behoeften, met werkelijkheidszin voor de omstandigheden van tijd en plaats, wil zij er steeds aan medewerken het oudste gewest der Nederlanden een zwakke weerspiegeling te doen zijn van de volmaakte orde, van de Civitas Dei.

140 24 april 1936 **Binnenkolonisatie**

EEN URGENT PROBLEEM

Men schrift ons uit Noord-Breben: Naast het wetenschappelijke en het adviseerende werk, dat de dienst der streekplannen heeft te verrichten, moet hij ook zijn aandacht gevestigd houden op de urgente problemen van streek en bevolking. Leiding geven bij het oplossen van deze problemen is misschien wel het dankbaarste werk, omdat men hier in verloop van korten tijd resultaten kan zien en men aldus kan werken aan het directe belang van de gemeenschap.

150 In Noord-Limburg, waarover we het hoofdzakelijk zouden hebben, is het allerurgentste probleem de binnenkolonisatie, die beoogt meer bestaans- en vestigingsmogelijkheden te verkrijgen voor de plattelandsbevolking en waardoor althans voor een deel een einde kan worden gemaakt aan nijpenden nood en 't voelbare gebrek aan goeden grond en rendabele bedrijven voor de boeren.

Dat deze vraag juist in dezen tijd zoo dringend is, moge duidelijk worden, als wij een oogenblik onze aandacht vestigen op de bevolkingsbeweging in deze streken. Evenals elders ten plattelande is ook hier het jaarlijksch geboortental, dank zij de ongerepte zedelijkheidsopvatting der bevolking, sinds jaren zeer hoog. Vele dorpen, vooral die van den jongen landbouw, hebben een geboortental, dat de dertig per duizend overschrijdt. Het sterftecijfer, dat tot aan het einde der vorige eeuw schrikbarend hoog was, is sindsdien door de toenemende sociale hygiëne tot omstreeks tien per duizend gedaald. Door deze factoren steeg geleidelijk het jaarlijksche geboorte-overschot, dat op het platteland geen voldoende bestaansvoorwaarden kon vinden.

165 Geruimen tijd heeft de Noord-Limburgsche bevolking van het platteland, naast de mogelijkheden, die gevonden konden worden in de uitbreiding van den landbouw en in de opkomende industrie, haar overschot kunnen plaatsen in het nabije industriele

Ruhrgebied of in den landbouw in het Rijnland. Daarenboven trokken sommigen naar Amerika, anderen naar Indië. En toen later in Zuid-Limburg de mijnen en andere industrieën tot ontwikkeling kwamen, vonden ook velen uit Noord-Limburg daar hun brood.

170 Aan al deze mogelijkheden om het inmiddels sterk gestegen bevolkingsoverschot elders te plaatsen, worden den laatsten tijd groote moeilijkheden in den weg gelegd, zoowel door de stijgende werkloosheid in de industrie als door het sluiten der grenzen van andere landen voor vreemde arbeidskrachten.

175 Aldus wordt de trek der plattelandsbevolking naar de stad niet alleen gestuit, maar zijn er zelfs teekenen waar te nemen, die wijzen op een uittocht van de stad naar het platteland. Deze richtingsverandering van den bevolkingstrek zal onvermijdelijk met schokken gepaard gaan en het platteland zal zich moeten voorbereiden die schokken op te vangen. Deze noodzakelijkheid wordt door de menschen uit de streek goed gevoeld en in talrijke vergaderingen heeft men den laatsten tijd uitingen in dezen zin kunnen

180 beluisteren. Het is dan ook te begrijpen, dat de eerste urgente commissie, die door het streekplan Noord-Limburg werd ingesteld, was de Commissie voor Binnenkolonisatie, die zich bezig houdt met de bestudeering van de vraag, hoe in deze streek de bestaans- en de vestigingsmogelijkheid voor den landbouw kan worden vergroot.

185 Waar de landbouw op het Noord-Limburgsche platteland zoo diep zijn stempel heeft gedrukt en deze het voornaamste bestaansmiddel voor de bevolking vormt, lag het voor de hand, dat men eerst de kansen voor ruimere bestaans- en vestigingsmogelijkheden in den landbouw zou gaan onderzoeken. Daarbij viel aanstonds het oog op de uitgestrekte

190 Peelvlaakte, die nog voor een groot deel over een oppervlakte van eenige duizenden hectaren woest en verlaten ligt. Wel hebben in het Limburgsche gedeelte van De peel de boeren uit de randdorpen als vooruitgeschoven posten honderden hectaren in den loop der jaren van woesten grond in vruchtbare akkers veranderd, doch door de jongste landbouwcrisis kwam aan de

195 uitbreiding van den cultuurgrond en meer nog aan het bouwen van nieuwe boerderijen vrijwel een einde. Het feit, dat deze landbouwcrisis nog steeds voortduurt, zou voldoende kunnen zijn om slechts met aarzeling aan nieuwe ontginningen te denken, ware het niet, dat zich eenige omstandigheden voordoen, die zelfs in dezen tijd een goed-geleide ontginning een redelijke kans van slagen geven.

200 De omstandigheid immers, dat een economische bodem-exploitatie voor een groot deel afhangt van een goede ontwatering der gronden, het aanwezig zijn van goede verkeers- en toegangswegen, een doelmatige verkaveling, een juiste bedrijfsgrootte en de nabijheid van dorpskernen, biedt aan ontginning in groot verband nieer perspectieven dan aan den pioniersarbeid der afzonderlijke ontginners, die van al deze

205 noodzakelijke voorwaarden verstoken waren. Daarenboven biedt zoowel de uitvoering van deze werken als de eigenlijke ontginning ruime werkgelegenheid aan de werkloozen van stad en land. Indien al deze werken in werkverschaffing kunnen worden uitgevoerd, zou de kostprijs van den bouwrijpen grond met een deel der ontginningskosten verminderd kunnen worden, waardoor de toekomstige boerenbedrijven op lage kostenbasis kunnen

210 worden opgezet. Toch zou de vraag kunnen rijzen, of het wel economisch verantwoord is in dezen tijd de cultuurgronden te gaan uitbreiden en nieuwe boerderijen te gaan stichten. Men zou allicht geneigd zijn deze vraag ontkennend te beantwoorden, omdat de Nederlandsche landbouw thans reeds verschillende producten in zo 3 groote hoeveelheden voortbrengt,

215 dat daarvoor geen rendabele afzet is te vinden. Alleen sommige akkerbouw-producten maken hierop een uitzondering, zooals tarwe, rogge, haver, gerst, mais, enz. Van deze producten werden in 1933 nog ongeveer twee milliard K.G. ingevoerd, ter waarde van bijna honderd miljoen gulden. Het grootste gedeelte van dezen invoer kwam uit Argentinië, een land, dat voor zijn eigen import slechts zijdelings op Nederland is georiënteerd. Uit deze omstandigheden zou wellicht af te leiden zijn, dat uit

220 algemeen economisch oogpunt weinig bezwaren tegen uitbreiding van cultuurgrond zullen rijzen, wanneer men de gecultiveerde gronden althans in hoofdzaak voor akkerbouw kan bestemmen. Ofschoon het gemengde landbouwbedrijf, dat zoowel akkerbouw als veredelingsproducten voortbrengt typeerend is voor den Noord-Limburgschen landbouw, zullen de nieuwe bedrijven sterk op den akkerbouw moeten worden ingesteld.

225 Een andere vraag van groot belang is of de te stichten bedrijven binnen het kader der algemeene economische verhoudingen, ook rendabel zullen zijn en 'n blijvend bestaansmiddel zullen kunnen verschaffen aan hun nieuwe bewoners. Ofschoon de beantwoording van deze vraag, zooals ze hier wordt gesteld, wegens het vele

230 cijfermateriaal, dat hierbij verwerkt moet worden, te ingewikkeld is om hier in korte woorden weer te geven, kan men toch de conclusie onderschrijven, die getrokken werd

235 bij een onderhoud, dat wij over deze binnenkolonisatie hadden met ir. J. H. Froger,
leider van den Limburgschen Streekplannendienst te Maastricht en den heer C. Aerts,
die het economische gedeelte hiervan voor zijn rekening heeft, en welke conclusie
240 luidde: Wanneer in De Peel nieuwe bedrijven zullen worden gesticht, aangepast aan de
nieuwe structuur van den landbouw, dan zullen deze bedrijven, mits doelmatig opgezet,
economisch verantwoord zijn en zal hierdoor althans iets kunnen worden bijgedragen
aan de oplossing van het bevolkingsprobleem ten plattelande.
Voor het echter zoo ver is, dat met het ontginnen en het stichten van nieuwe
240 bedrijven een aanvang kan worden gemaakt, zal er buiten en binnen nog heel wat werk
te verrichten zijn.

13 november 1936 **ONTSLUITING VAN DE PEEL**

Oprichting Stichting "Binnenkolonisatie". — Prachtig object tot werkverschaffing.
245 Ged. Staten van Limburg leggen aan Prov. Staten een ontwerp-akte voor tot het in het
leven roepen van eene stichting genaamd "Binnenkolonisatie", welke volgens artikel 1
dier akte tot doel zal hebben de bevordering: van het verkrijgen van meer bestaans-
en vestigingsmogelijkheden ten plattelande in de provincie Limburg, mede door
250 werkzaam te zijn in het belang van de verhooging der opbrengst van gronden in den zin
van artikel 123, sub d. der Onteigeningswet
Zooals bekend, is reeds zeer langen tijd van verschillende zijden de mogelijkheid
overwogen om te komen tot de ontsluiting en ontginning van het groote complex woeste
gronden, dat bekend is als "de Peel". Ook van provinciewege heeft men steeds
255 belangstelling voor dit vraagstuk gekoesterd. In dit verband is het voldoende eraan
te herinneren dat de provincie in 1929 te zamen met Noord-Brabant en de Peeltgemeenten
het financieel heeft mogelijk gemaakt om door de Nederlandsche Heide-Maatschappij een
Peelplan te doen ontwerpen en vervolgens dat de behoefte om een zoodanig plan meer op
wettelijke basis te schoeien de eerste stoot geweest is om van provinciewege de
260 organisatie van het streekplanwerk te bevorderen en ten behoeve van dat werk een
technischen dienst, den zoogenaamden Limburgschen Streekplannendienst, in te stellen.
De Peelstreek nu vormt — zooals te verwachten was — het gedeelte van ons gewest,
waarvoor het streekplan vermoedelijk het eerst zal gereed zijn.
De vanwege de samenwerkende Noord-Limburgsche gemeenten ingestelde werk-commissie
265 voor het streekplan Noord-Limburg heeft onverwijld eene commissie voor
Binnenkolonisatie in het leven geroepen. In overleg met de laatstgenoemde commissie
heeft vervolgens de streekplannendienst ontginningsplannen ontworpen voor een complex
Peelgronden onder de gemeenten SEVENUM en HORST, ter grootte onderscheidenlijk van
945 h.a. en 332 h.a.
270 Verwacht wordt nu, dat dit plan — waarschijnlijk nog uitgebreid tot de gemeente
VENRAY — binnen zeer afzienbaren tijd als een soort partieel streekplan
rechtsgeldigheid zal verkrijgen
Het feit, dat de uitvoering van het ontginningsplan een zeer geschikt object voor
werkverschaffing zal vormen en daardoor bovendien een blijvende verruiming van
bestaans- en vestigingsmogelijkheden ten plattelande zal worden verkregen, is
275 aanleiding geweest om reeds thans onder het oog te zien op welk wijze een spoedige
en goede uitvoering zou kunnen worden bevorderd.
De bestudeering van dit vraagstuk heeft de overtuiging gebracht, dat het welslagen
van het ontginningswerk in deze het meest gewaarborgd zal zijn, indien daartoe eene
280 stichting wordt in het leven geroepen. Ook in Drenthe en Overijssel wordt de
ontginning door een soortgelijk instituut geleid.
De gang van zaken is hier als volgt gedacht. De betrokken gemeenten zullen het
bovenbedoelde complex gemeentegronden inbrengen. De werken zullen in werkverschaffing
worden uitgevoerd, zoodat van Rijkswege subsidie zal verleend worden in de
285 arbeidsloonen. Dit subsidie zal in casu zeer waarschijnlijk zelfs 100 pCt. van de
loonen bedragen. Teneinde eenig inzicht te geven in den omvang van het werk kan
worden medegedeeld, dat eenige honderden arbeiders gedurende een zevental jaren
daarbij zullen kunnen worden tewerkgesteld.
De bijkomende kosten alsmede de waarde van de ingebrachte gronden kunnen geheel door
de opbrengst der cultuurrijpe gronden bij verkoop worden gedekt. Wel zullen de
290 bijkomende kosten tijdelijk moeten worden geput uit een bedrijfskapitaal, doch
hiervoor heeft de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven in beginsel reeds
het noodige crediet toegezegd.
Hier blijkt dus de mogelijkheid geopend te worden voor het tot stand brengen van een
295 belangrijk aantal boerderijen, die dank zij het Rijkssubsidie in de arbeidsloonen op
een rendabele basis kunnen worden gesticht en wier stichting economisch ook
gerechtvaardigd schijnt te zijn.
Het kan niet ontkend worden, dat dit werk van groote beteekenis is niet alleen uit

300 een oogpunt van werkverschaffing, maar vooral ook omdat het een middel is om tegemoet te komen aan de groote nooddrift der plattelandsbevolking om op eigen bodem ruimere bestaans- en vestigingsmogelijkheden te vinden.

305 Wanneer dan tenslotte nog wordt in het oog gehouden, dat de opzet van de stichting is om zich niet tot 'n bepaald gedeelte van ons gewest te beperken. — in Noord-Limburg liggen buiten het meerbedoeld complex nog bijna 5000 h.a. voor ontginning tot akkerbouw, weide of bosch geschikte gronden; verder komen ook in Midden-Limburg nog

310 uitgestrekte complexen ontginbare woeste gronden voor tot een totale oppervlakte van rond 2500 h.a. terwijl in Zuid-Limburg in de omgeving van Susteren en Nieuwstadt en van Nuth ongeveer 1000 h.a. in primitieven staat van cultuur zijnde gronden voor verbetering in aanmerking kunnen komen — dan mag met het bovenvermelde worden volstaan om aan te toonen, dat het alleszins op den weg van de provincie ligt om het in het leven roepen der stichting mogelijk te maken en daartoe zelfs het initiatief te nemen. De financieele medewerking van de Provincie zal zich kunnen beperken tot het bijdragen van f100.— in het stichtingskapitaal

315 30 november 1936 **PEEL-ONTGINNING**
Plassen en moerassen verdwijnen.

In de a.s. zitting van de Prov. Staten (15 Dec.) zal het voorstel tot deelneming aan de Stichting "Binnenkolonisatie" behandeld worden; een zeer belangrijke kwestie, welke, kort gezegd, de ontginning van de Peel op het oog heeft.

320 Op welke wijze zou eene spoedige en goede uitvoering van dit belangrijke plan kunnen worden bevorderd?

Deze vraag beantwoordt het Statenlid dhr. P. J. Rutten, Wanssum, in "Land en Vee". Hij schrijft: Spoedig en goed, dat zal ieder wenschen, die op de hoogte is van het groote belang van dit ontginningswerk. Binnen enkele jaren zal een eenzame, dorre woestenij met plassen en moerassen verdwenen zijn. Op goedverzorgde akkers, die

325 rijken oogst beloven en in welige groene weiden zullen tal van kalme, ijverige werkers bezig zijn en rondom kerk en school zullen in geordenden kring de daken en gevels van talrijke boerenhuizingen blinken in de zomerzon.

De belangstellende bezoeker, die over vijf-en-twintig jaar de streek zal komen zien. zal dan bevinden, dat de 1277 H.A., die duizenden jaren lang eene doodsche,

330 waardelooze wildernis waren, omstreeks honderd en twintig boerenbedrijven zijn geworden, die volgens de tegenwoordige prijzen met alle hebben en houden eene waarde vertegenwoordigen van meer dan twee millioen gulden.

Maar van veel hogere waarde is nog, dat hiermede aan duizend menschen ruimte gegeven is en de gelegenheid door nuttigen, eerlijken arbeid een bescheiden bestaan te

335 winnen.

Waarlijk, er is reden te bevorderen, dat dit plan tot uitvoering komt "spoedig en goed".

Er zijn arbeiders te over, die verlangen naar werk. Er is in Noord-Limburg volop het hout, waaruit men goede boeren snijdt. Wie zich hiervan overtuigen wil, bezie de

340 groote vergaderingen, de studiedagen der Jonge Boeren van den Kring Horst. Vijf-, zeshonderd, ja eene der bijeenkomsten omvatte volgens telling, bijna zevenhonderd deelnemers. Wie hunne belangstelling ziet in alles, wat hun stand verheffen en Verbeteren kan, wie de Noord-Limburgsche velden en weiden overziet in de volle vruchtbaarheid, zal het vast jammer vinden, dat door de uitvoering van bovengenoemd plan nog slechts aan een klein deel der jonge boeren gelegenheid kan geboden worden tot vestiging. Ieder zal instemmen met den herhaaldelijk geuiten wenschen, dat ook de andere gemeenten, die onder hun gebied nog woeste gronden ter beschikking hebben, de ontginning ter hand nemen en ze ook uitvoeren, "spoedig en goed".

345 Wij ouderen hebben meermalen gelezen, dat in Amerika bij snelle opkomst eener streek in enkele maanden een groote stad werd gebouwd. Het is waarschijnlijk de reden, dat ik eenigszins schrok, toen ik bij de lezing van het toelichtend afschrijven in den laatsten zin op de tweede bladzijde de woorden: "een zevental jaren" onder de oogen kreeg. Dat kan ik toch waarlijk met den besten wil niet overeenbrengen met hetgeen men met 't woord "spoedig" zal bedoelen. Het zal in werkelijkheid aanmerkelijk

350 spoediger kunnen geschieden.

Er kan toch geen redelijk bezwaar zijn, dat er duizend arbeiders en jonge boeren tegelijk op lostrekken. In korten tijd kunnen wegen en waterlossingen en verder noodige werken ter plaatse afgepaald worden. Evenzoo kan de aanwijzing geschieden van de gronden voor de komende boerenbedrijven. Op de aanwijzing zal kunnen volgen de

360 spoedige toewijzing aan de gegadigde jonge boeren, want de vraag zal het aanbod ver overtreffen.

Terwijl dan de arbeiders de openbare werken van wegen- en waterlossingenaanleg uitvoeren, zijn de jongt boeren, geholpen door ouders en familieleden en

365 dienstvaardige bekenden, druk bezig met ontginning en verbetering der hun toegewezen
gronden, die spoedig hun kleine wereld zullen zijn. het bedrijf dat al hun denken en
doen zal omvatten. Ze zullen vast de botten op het werk zetten, nu een gelukkige
toekomst hen wenkt. Ze hebben de noodige kennis en ervaring, om den arbeid zóó te
verrichten, dat de beste kans van slagen geboden wordt. Ze zullen toonen, dat zoo ook
370 de beste kans geboden is, om het groote en schoone plan ten volle te verwezenlijken
"spoedig en goed".

11 december 1936 **PEELONTGINNING**

Iets over de plannen.

375 Aan het antwoord van Gedeputeerde Staten op het verslag van het verhandelde in de
vier afdelingen en in de commissie van voorzitters en rapporteurs betreffende de
oprichting van eene stichting genaamd "Binnenkolonisatie" ontleenen wij enkele
bijzonderheden.

380 In een afdeling is de wensch geuit, dat ook voor het Zuiden een stichting zoude
worden opgericht, De opzet der stichting is om zich niet tot een bepaald gedeelte van
ons geweest te beperken: de werkzaamheden van dit lichaam kunnen zich over geheel
Limburg uitstrekken. Het ligt echter voor de hand, dat wordt aangevangen in de
streek, waar de gronden gelegen zijn, die voor dit werk het meest geschikt zijn. Bij
de voorbesprekingen is reeds de wenschelijkheid naar voren gekomen om minder
385 kapitaalkrachtige boeren, welke uitmunten door vakkennis en geschiktheid, aan een
bedrijf te helpen; voor zooveer daartoe credietfaciliteiten noodig zijn, zal echter
de medewerking van credietinstanties dienen te worden verkregen Ook kan voor
bijzondere gevallen de pachtvorm worden toegepast.

390 In het algemeen zullen de gronden wel zooveel mogelijk bestemd worden voor de
bevolking der eigen streek, welke het hier geëigende bedrijf het beste kent en
bovendien het meest past in dit maatschappelijk midden.

Voor zoover de gronden te ver van bestaande centra liggen, zal ongetwijfeld gestreefd
worden naar de stichting van nieuwe dorpskernen, welke ruimte bieden voor de
vestiging van middenstanders.

395 De termijn van 7 jaren, welke in het voorstel voor en bepaald werkobject is genoemd,
zal uiteraard, indien de omstandigheden zulks toelaten, worden verkort.

De mogelijkheid tot het uitgeven van gronden in erfpacht is geenszins uitgesloten.

400 In een afdeling is ook gewezen op de mogelijkheid van de ontginning van
steenkolenvelden in de Peel. De diepteligging der kolenlagen aldaar en de economische
omstandigheden maken het echter naar het oordeel van op dit gebied bijzonder
deskundige personen vooralsnog onwaarschijnlijk, dat hier een mijnzetel zal worden
gevestigd. Overigens worden in de onderwerpelijke plannen reeds gronden gereserveerd
voor nieuwe dorpskernen en hun uitbreiding.

17 juli 1937 **Natuurschoon in Limburg.**

405 Men schrijft aan de "NIEUWE ROTTERDAMSCHÉ COURANT" (lib.);
Reeds eerder hebben wij de aandacht gevestigd op de wijzigingen, welke het mldden-
Limburgsche landschap ondergaat tengevolge van de vele ontginningen en
beeknormaliseeringen. In 't bijzonder wezen wij daarbij op de gevaren, die Leu- en
Zelsterbeek bedreigden, ja bedreigden, want de gevoerde actie van de Limburger
410 natuurvrienden heeft tot gevolg gehad, dat de mooiste stukken van deze beide beken -
byna de geheele Zelsterbeek - behouden zullen blijven. Weliswaar is ons bij een later
bezoek gebleken, dat de schilderachtige plek, waar bij Nunhem de beide beekjes
samenvloeien, onder handen is genomen, waardoor het punt zeer prozaïsch is geworden,
415 maar verder stroomden de heldere beekjes nog door haar diepe dalen in het gebied der
Maasterrassen, een landschap van onvergelykelijke schoonheid en met een rijke flora
en fauna. Nog dezer dagen zijn talrijke Limburgsche onderwijzers van de nieuwe
beweging voor heemkennis er wezen kijken. Thans is de oprichting van de stichting
"Binnenkolonisatie in Limburg" een feit geworden. Een zeer belangrijk feit, voor de
420 sociaal-economische verheffing van deze provincie, van groote beteekenis. In het
bijzonder staat de oprichting in verband met de bekende Peelplannert, nader
uitgewerkt in samenwerking met den Limburgschen streekplannendienst. De bedoeling is
jonge boeren aan bedrijfjes te helpen; het ontginningswerk zal worden uitgevoerd door
werklozen. Uit de min of meer uitvoerige persberichten over de oprichting van deze
Stichting mag men opmaken, dat eerlang zal worden begonnen met de uitvoering van de
425 plannen. Omdat deze uitvoering onvermijdelijk met verlies van natuur- en
landschapsschoonheid gepaard zal gaan, mag eenig commentaar niet overbodig heeten.
Wie, zooals wij het bedoelde gebied enkele malen doorkruiste, zal hebben gemerkt, dat
er reeds heel veel van het fraaiste natuurschoon verloren is gegaan. Groote
uitgestrektheden hebben - van het standpunt der landschaps-bescherming bezien - hare

430 beking verloren. Echt een cultuurland, dat Löns en andere gevoelige natuurvrienden,
'n cultuursteppe noemden: een groote lappendeken van rechtlijnige bouw- en
weideperceelen, doorsneden met rechte wegen en rechte (genormaliseerde) beken en
vaarten. De betrokken boeren vinden zulks natuurlijk heelemaal geen steppe, hoe meer
435 bouwland, en hoe meer groenland hoe liever zij het zien. Toch gaan ze zelf bij hun
plaatsjes boomen, struikgewas en bloemen planten, omdat zij de andere natuur niet
willen missen. Aan de andere zijde van de Maas, bijv. in het stroomgebied van de
Roer, is men in dit opzicht minder prozaïsch geweest: daar vindt men nog allerlei
resten van het oorspronkelijke natuurschoon, boomen, boomgroepjes, heideveldjes,
440 begroeide wallen etc. bewaard gebleven. De bodem leent er zich ook meer voor, hij is
daar veel meer geaccidentieerd, maar ook een meer of meer vlakke bodem behoeft dit
landschapsschoon, dat zoo treffend een cultuurlandschap mooi maakt, niet te missen.
Nu gaat het op de Peel aan, een der merkwaardigste heidevenen van ons vaderland. Veel
is er reeds verloren gegaan, maar er is toch nog altijd een merkwaardig stuk
445 overgebleven. Langs het geheele Peelgebied in Limburg komen fraaie natuurgebieden
voor, vooral ook langs het Zuidelijk deel. Waar ook begonnen zal worden, overal zal
men op dergelijke natuurgebieden, groot en klein, stooten, en deze zullen verdwijnen,
en daarmede tevens een bijzondere flora en fauna. Men vindt hier de laatste
wijkplaatsen van het waterwild, van steltloopers en moerasvogels uit de provincie
Limburg, waarvoor "Vogelbescherming" zich zelfs offers voor bewaking getroost. Men
450 mag zeggen, dat in de peripherie van het eigenlijke Peellandschap nog veel
natuurschoon voorkomt, dat van groote wetenschappelijke waarde is, zowel geologisch
als biologisch.

Op de hogere gedeelten, de zandstuivingen en heiden van het hooge Maasterras vind
455 men ook nog de overblijfselen van prae-historische nederzettingen. Meester Meerten
hoofd der school te Nunhem, heeft er reeds een aardige verzameling van. De Peel zelf
kent, - of kende tot voor kort - nog altijd de goudplevier, een in ons land haast
geheel verdwenen vogelsoort onder haar bewoners. Voorts zal ook het streekplanwerk in
Zuid-Limburg in frisschen gang komen. Verheugend was nu de mededeeling van den
460 Commissaris der Koningin, op een de vorige week gehouden bijeenkomst gedaan, dat men
de hulp zal invoeren van landschapkundigen, teneinde het natuur- en landschapsschoon
te sparen. Wij zijn ervan overtuigd, dat ook voor midden-Limburg een gelijke
medewerking zal worden ingeroepen. Is de opbouw van het nieuwe landschap een zaak van
groot belang, niet minder belangrijk is evenwel het behoud van de waarlijk
465 essentieele elementen in het oude landschapsschoon, en dat van wetenschappelijk
waardevolle bodemvormen. planten- en dierenvormen en prae-historica. Wij vertrouwen,
dat men voor het behoud van deze cultuurbelangen de kenners van de Limburgsche natuur
en oude cultuur zal raadplegen, dat de bevoegde instanties voor advies inzake
natuurbeschermingszaken zullen worden ingeschakeld. In Limburg, dat zoo arm is aan
470 natuurreservaten, staat veel op spel. Mogen de vooraanstaande leiders bij het
ontginningswerk en streekplanwerk tot een krachtige bewustwording daarvan bijdragen.
Het is nog niet te laat!

9 september 1937 **Een landschap der toekomst.**

475 **De Peel voorheen en straks. Kleine volksverhuizing uit de mijnstreek.**
Nog wordt gepoogd, door het aanboren van mogelijk onvoldoende gekende kolenlagen den
levensduur van den Oost rand van ons mijngebied te verlengen, maar de gedachten van
velen gaan reeds naar het landschap der toekomst, naar de Peel, die eerlang voor
480 duizenden de werkgelegenheid moet bieden die in een deel van het Wormrevier teloor
zal gaan. Wie had, tot voor een dertigtal jaren, aan deze streek een zoo belangrijke
toekomst toegekend? Wat was toen de Peel? Wijlen A.F. van Beurden, landmeter,
historicus en folklorist, een uitstekend kenner der streek, beschrijft deze als
volgt, aldus het Alg. Hbld. "...Roodbruin getinte vlakte, waarin onafzienbare stukken
lagen bedekt met wuivend riet en groene lisschen, die den wind in rhythmische buiging
485 met pluimen en kuiven gehoorzaamden. Geen zandrug, geen landtong, geen afgeworpen
dijk drong ver door in die vlakte zonder gezichtseinder; geen weg voerde dwars door
dat gevloekte oord naar de overzijde, waar toch ook weer plaggenhutten en bescheiden
boerenwoningen stonden en verder op dorpen lagen in de schaduw van de oude linden en
de kloeke torens. Een dichte sluier lag over het geheele worden en zijn der Peel. Ze
490 had geen bekend verleden, geen geschreven geschiedenis, geen geldige bestaansredenen en
geen redelijke toekomst." Op schoolkaarten uit de vorige eeuw kwam de Peel wel voor
als een witte vlek, evenals zekere gebieden van Centraal-Azië of Afrika. Oudere
auteurs hadden zich ongunstig uitgelaten over dit uitgestrekte land, waartoe men
feitelijk ook de bij Maastricht reeds beginnende Belgische Kempen heeft te rekenen.
495 Ze noemden het "een heytig ende verzuurd landschap", "een sonderlingh verlaten oord",

"een moerassige plaerse" of ook een "schrickelijk verlaten plaetse". Onze Peel, ruim 170 000 ha groot, gelegen tusschen Roermond, Weert, Helmond, Schaik en Mook, wordt tegenwoordig wel anders beoordeeld. Natuurlijk komt dit ook al, doordat in de laatste tientallen jaren heel wat gronden in cultuur zijn gebracht. Men denke aan de ontginningen onder Horst en Venray, aan het nieuwe Peeldorp IJsselstein. De toestand dezer "hoogvlakte", gemiddeld 30 meter boven A.P. gelegen, werd, mede dank zij verbeterden afvoer der beken, aanhoudend gunstiger. Het was wel, volgens achttiende eeuwse landkaarten, een "marais", doch niet omdat het beneden rivierpeil lag, doch omdat het in poelen samengestroomde heuvelwater niet behoorlijk afvloeien kon. De belangstelling voor de Peel steeg aanhoudend, vooral nadat de door het Rijk verrichte proefboringen, in 1916 geëindigd, de aanwezigheid van rijke kolenlagen aangetoond hadden. De Peel beleefde zelfs, door de kolenschaarste welke tot enkele jaren na den grooten oorlog voortduurde, een zekere hoogconjunctuur. Er ontstond een grootsch plan omtrent afwatering en kanalisatie van de Peel, kostenraming 65 millioen gulden! Dit plan verdeelde de uit te voeren werken in vijf perioden:

- a. De werken ten behoeve van de afwatering en de kanalisatie voor de landbouwvaart, kosten f18.500.000.
- b. Uitbouw der hoofdkanalen voor schepen van 600-800 ton, kosten f24.500.000.
- c. Uitbouw van het kolengebied voor de groote Maasvaart (scheepvaart voor vaartuigen tot 2000 ton) f9.500.000.
- d. Uitbouw der kanaalverbinding van het kolengebied naar de Maas bij Cuyck voor de groote Maasvaart.
- e. Voor 6 havens met spoor-aansluiting voor gemeenten en mijnen f4.000.000.

520 Gronden in reserve.

Dit fata morgana der hoogconjunctuur verzwond reeds door de crisis die in 1921 begon. Toch bleef de belangstelling voor de Peel voortduren, bijzonder voor den Oostrand, het z.g. kolengebied, gelegen binnen de gemeenten Maasbree, Helden, Kessel, Reuver, Horst, Meyel, Swalmen en Vlodrop. Er werd naar concessies getracht en ook in terreinen gespeculeerd, doch meer en meer raakte de kolenmarkt overvoerd. Men begon de Peel tenslotte weer te vergeten. Een ander vraagstuk hergaf de verwilderde "hoogvlakte" evenwel haar actualiteit. Er moest werkgelegenheid geschapep worden, niet alleen vanwege de malaise, doch vooral terwille van de sterk toenemende bevolking. In Noord-Limburg treft men vele kinderrijke gezinnen aan; het bevolkingsoverschot is er zeer hoog. De opgroeiende jonge boeren moeten gelegenheid verkrijgen een eigen bedrijf te beginnen. Vroeger trokken er wel naar het Deutsche Rijnland en verder, om er te werken, doch dat beteekent tegenwoordig niet veel meer. De sterke bevolkingstoename leidde tot het oprichten der Stichting Binnenkolonisatie, waaromtrent men in dit blad indertijd meer uitvoerig berichtte. Deze Stichting werkt binnen het kader der provinciale streekplannen. Er zijn gelukkig nog gronden in reserve in de Peel Binnen het gebied der gemeenten Venray, Horst en Sevenum allen komen 10.000 ha voor ontginning in aanmerking. Midden-Limburg is ook nog 2500 ha woeste gronden rijk, zoodat in de Peel alleen nog wel 15.000 ha in cultuur gebracht kunnen worden.

540 Gedrang naar de Peel.

Door de activiteit van het Provinciaal Bestuur beschikt Limburg in den Streekplannendienst over een orgaan, dat coördonnatie vermag te verkrijgen tusschen de belangen van waterschappen, kolonisatie, verkeerswegen en industrie of wel toekomstig mijnwezen. De plannen der binnenkolonisatie zijn het meest rijp; ze omvatten o.a. de stichting aan een aantal gemengde boerenbedrijven, groot van 10 tot 15 ha, f12.000 tot f14.000 per bedrijf kostende, en van een nieuw Peeldorp bij Severnum, gelijk we er onder Venray (IJsselstein) er reeds een kennen, kosten geraamd op 1 millioen. Natuurlijk zal men, voor het bruikbaar maken der woeste gronden de hulp van het Rijk noodig hebben en men hoopt op een toeslag van 100% op de arbeidsloonen dezer zeker uitnemende werkverschaffing. Binnen 15 tot 20 jaren zou de Peel vrijwel bevolkt kunnen wezen. Binnen 15 tot 20 jaren zijn ook enkele Limburgsche mijnen het einde nabij. Dan dienen, wil niet een geweldige werkloosheid in Zuid-Limburg ontstaan, de eerste Peelmijnen gereed te wezen. Er ontstaat dus eerlang, van de zijden van landbouw en grootindustrie eenig gedrang naar de Peel. Dit moet in goede banen opgevangen worden. Men heeft er nog den tijd toe. Men dient b.v. te voorkomen dat vele en dure nederzettingen ontstaan op punten waar straks, vermoedelijk, mijnzetels gevestigd worden, om kostbare onteigeningen te voorkomen. De verkeerswegen, te land en te water, autobanen, spoor, bruggen, kanalen enz. behoort men zoo te ontwerpen dat de belangen van industrie en landbouw er harmonisch door gediend worden. Nu reeds moet men overzien een voorzien, ook problemen van

565 huisvesting, aanvoer van werkkrachten materialen, voedingsmiddelen, enz. Met den
aanleg eener moderne mijn zijn 8 tot 10 jaren gemoeid. De kolenlagen van de Peel
liggen immers zeer diep, tot duizend meter en onder drijfzandhoudend dekgebergte. Met
net aanvragen en verkrijgen van concessies zyn ook enkele jaren gemoeid. Voor evenwel
uit de omgeving van Kerkrade, Eygelshoven en Schaesberg een kleine volksverhuizing
begint, dient men te beschikken over een modern wegennet, sporen, los- en
laadgelegenheden, dorpen om de nieuwe bevolking te huisvesten. De bedrijvigheid om
570 het bevolkingsoverschot der landelijke gemeenten werkgelegenheid te verschaffen moet
straks reeds aanvangen, voor de mijnindustrie heeft men nog enkele jaren meer den
tijd, behoort men zelfs de zekerheid van exploitatie der kolenlagen af te wachten.

7 februari 1938 **ONTGINNING VAN DE LIMBURGSCHPE PEEL**

Overheidssubsidie van f550.000 voor vruchtbaarmaking van 400 H.A.
575 Het bestuur van de stichting Binnenkolonisatie, gevestigd te Maastricht, heeft
bericht ontvangen dat de minister van Sociale Zaken bereid is 100 pct.
overheidssubsidie te verleen in de arbeidsloonen ten behoeve van de ontginning in
werkverschaffing van een gedeelte der Sevenumsche peel. Het subsidie, dat ten hoogste
580 een bedrag van f550,000 zal bedragen, is bestemd voor de ontsluiting van een complex
woeste gronden, groot pl. m. 400 H.A., gelegen in het westelijk deel der gemeente
Sevenum.
Verwacht kan worden, dat begin Maart een aanvang zal worden gemaakt met de
werkzaamheden, waarmede voornoemde stichting een belangrijke verruiming der bestaans-
585 en vestigingsmogelijkheden hoopt te verkrijgen voor de plattelandsbevolking in deze
streek.

11 februari 1938 **De Peelhei wordt bewoond.**

Hoe het Sevenumsche Peeldorp zal ontstaan.

(Van onzen redacteur).

590 MAASTRICHT, 10 Februari II (Slot).
Groote moeilijkheden moet men bestrijden met groote middelen.
Deze gedachte heeft ongetwijfeld voorgezeten, toen het grootscheepsche plan werd
opgezet tot ontginning van de woeste Peelgronden in den omvang, zooals dat thans
staat te gebeuren, dank zij de samenwerking tusschen Rijk, provinciaal bestuur van
595 Limburg en enkele gemeenten. De Limburgsche Streekplannendienst heeft in samenwerking
met de Commissie voor Binnenkolonisatie voor het streekplan Noord-Limburg en in
voortdurend overleg met belanghebbende instanties de plannen voorbereid, terwijl de
stichting "Binnenkolonisatie" de leiding der verdere werkzaamheden zal ter hand
nemen. Het Rijk bleek bereid een subsidie van ten hoogste f 550.000 te verleen in
600 arbeidsloonen. 't Werk zal in werkverschaffing worden uitgevoerd.
Men hoopt in Maart te beginnen.
Om tot een goed resultaat te komen moest men zoowel van de bevolking als van de
bodemgesteldenis goed op de hoogte zijn.
Wat de bevolking betreft, is deze streek de vruchtbaarste van de geheele provincie en
605 van het geheele land. Limburg staat met zijn geboortecijfer aan de spits van alle
andere provincies. De streek ten Oosten van de Peel geeft het hoogste geboortecijfer
van ons gewest en in sommige gemeenten bereikt het zelfs ruim het dubbele van het
rijksgemiddelde. Vroeger jaren was het sterftcijfer onder de kinderen in deze streek
610 buitengewoon. Dank zij de sociale hygiëne en voorlichting van de bevolking is dit
sterftcijfer belangrijk gedrukt. Het geboorte-overschot steeg dientengevolge
aanzienlijk en daarmede het teveel aan werkkrachten.
Vroeger konden vele bewoners uit deze streken werk vinden in Duitschland, maar
tengevolge van de gewijzigde toestanden is dit al sinds jaren niet meer mogelijk.
615 Door een andere wijze van exploitatie, door het zich meer toeleggen op
kwaliteitsproducten, konden velen in het landbouwbedrijf een emplooi vinden, maar
toch niet in die mate dat voldoende werk voor de menschen gevonden kon worden.
Sinds de uitbreiding van de Limburgsche mijnen hebben velen uit deze streken een
bestaan gevonden in het mijngebied, maar ook deze emigratie-mogelijkheid is
620 verdwenen, sinds het aantal arbeiders in de mijnen vrijwel constant is gebleven en in
de laatste jaren zelfs aanzienlijk is teruggelopen.
De vraag was nu: Waar moeten de overtollig; arbeidskrachten naar toe?
Eén van de mogelijkheden om ook dezen een bestaan te verschaffen vond men in de
binnenkolonisatie. Men is reeds begonnen met een intensiever exploitatie door de
625 kwaliteit van de producten op te voeren. Daarnaast staat evenwel de ontginning van
woeste gronden.
Het particulier initiatief is daarmede reeds te hooi en te gras begonnen. Op tal van
plaatsen is aan den Peelrand geknaagd. Dit gebeurde echter slechts op bescheiden

schaal en niet systematisch.

Thans zal dat anders gebeuren: èn systematisch en op groote schaal.

630 Maar, zoo zal men opwerpen, moet ons land met zijn overschot aan bodemproducten nog meer grond in cultuur brengen?

635 Dat overschot bestaat slechts voor de veeteeltproducten en niet voor die van den akkerbouw. Ons land voert nog altijd voor een honderd millioen gulden per jaar aan landbouwproducten in. De nieuwe bedrijven in de Peel zullen daarom grootendeels ingericht worden voor het winnen van akkerbouwproducten.

640 Wanneer men zich een beeld wil vormen van de ontwikkeling dezer streek, moet men drie dorpenreeksen onderscheiden, welke zich ten Westen van de Maas uitstrekken van Noord naar Zuid. Langs de Maas liggen de oudste dorpen. Meer naar het Westen ligt een tweede reeks welke zich uitstrekt van Venray via Horst en Sevenum tot bij Maasbree. En sinds de laatste tientallen jaren ontwikkelt zich een derde dorpenreeks, beginnende bij Merselo in het Noorden om zich langs Veulen, Ysselstein America, Kronenberg, Grashoek, Beringen uit te strekken tot Weert.

645 Deze derde en jongste reeks vormt het front, van waaruit de woeste Peel wordt aangetast.

Daarmede zijn wij gekomen aan het tweede element van studie: de bodem.

In de Peel heeft de bodem een gunstige structuur.

650 Vroeger was ontginning onmogelijk zonder eerst dalgrond te maken, d.w.z. zonder dat de turflaag was afgegraven. Tegenwoordig is het mogelijk door omwerking van de turflaag het gele zand boven te brengen. Mocht de turflaag te dik zijn, dan voert men het zand van elders aan.

655 Zooals uit bijgaande situatietekening blijkt ligt het te ontginnen gebied ten Westen van Sevenum. Het is 395 H.A. groot, en is een gedeelte van een grooter plan, waarin ook woeste Gemeentegronden van Horst begrepen zijn. Het toekomstige kerndorp met kerk, school, enz. is geprojecteerd aan den weg van Helenaveen naar Sevenum, op het punt, waar van dezen weg uit een aftakking gaat naar het Noordelijk gelegen Kronenberg.

660 De oppervlakte is voorloopig verdeeld in 26 kavels. De grootte varieert in hoofdzaak van 10 tot 15 H.A. Er zijn evenwel ook grootere en kleinere kavels. Deze worden zóó uitgezet, dat ze alle zoowel aan een weg als aan een waterlossing liggen.

665 Langs de westzijde is een kanaal ontworpen. Onmiddellijk nadat bekend was, dat een Rijkssubsidie te verwachten was, is begonnen met het uitzetten van de terreinen. Het eerste werk zal zijn het graven van het kanaal en vandaar uit worden de breede weteringen voor de waterlossingen gegraven en wegen aangelegd en dan wordt een aanvang gemaakt met het ontginnen van den grond.

670 Verschillende instanties, waaronder ook het departement van Defensie, hebben hun goedkeuring aan het plan gegeven. Alles wordt uitgevoerd in werkverschaffing. Uit den nabijen en den verren omtrek komen de werklooze arbeider dus in aanmerking. Al naar gelang van het tempo, waarin het werk wordt uitgevoerd, zal een grooter of kleiner aantal arbeiders tewerk worden gesteld. De wijze van vervoer van en naar de woonplaats zal nader bekeken dienen te worden.

675 Optimisten zijn van meening, dat het werk in drie jaar klaar kan zijn en de uitvoerster, de N.V. Grond Mij. te Zwolle, zal er dan ook alles op zetten om in dezen tijd klaar te zijn.

680 Heeft de ontginning plaats gehad dan zullen de eerste jaren de gronden worden voorverbouwd, zoodat als de boeren de gronden in bezit krijgen of pachten, met 'n loonende exploitatie kan worden begonnen. Door den uitzaai o.a. met lupine en seradella en door andere middelen wordt humus in den grond gebracht

685 Met opzet heeft men kavels genomen van verschillende grootten, ten einde rekening te houden met de financieele draagkracht en de landbouwkundige capaciteiten van de toekomstige koopers. In het algemeen kan men ze beschouwen als middelgrote kleinbedrijven.

690 Bij de uitgifte der gronden in pacht of bij verkoop wordt rekening gehouden met het zedelijk gedrag, de vakkennis en de financieele draagkracht der gegadigden. De stichting moet de moreele zekerheid hebben, dat de grond goed geëxploiteerd wordt en de pachters of eigenaren in staat zijn aan de eerste moeilijkheden het hoofd te bieden.

Een der factoren, welke de aandacht vragen, is het natuurschoon. Vanzelfsprekend biedt een dergelijk ontgonnen landschap weinig natuurschoon. Er zijn geen lommerijke boschjes geen kabbelende beekjes, die zich grillig slingeren door het lachende landschap.

Het tegendeel is het geval. Wegen en afwateringen zijn kaarsrecht. Boomen en struiken moeten nog gepland worden. Het streven is er op gericht, da" plaatselijk aardige

695 plekjes worden aangelegd, waardoor de entonigheid van het landschap wordt verbroken.
In den beginne zal het nog niet veel beduiden, maar ook hier zal de natuur in den
loop der jaren het werk moeten doen. zij zal haar onontbeerlijken steun moeten geven.
Laten we hopen, dat dit grootsch werk de streek en ons geheele gewest ten zegen
700 strekke en dat het welslagen ervan een prikkel noge zijn op den ingeslagen weg voort
te gaan ten einde vele Limburgers de gelegenheid te geven op eigen bodem een
behoorlijk bestaan te veroveren.

21 juni 1938 **Twintigduizend H.A. bouwgrond sluimert nog in De Peel**

En vele handen vragen werk en bestaan

(Van onzen specialen verslaggever.)

705 Helenaveen, - Juni.
Het landweggetje door de Peelse helde is omzoomd door de helle vlammen der bloeiende
bremstruiken, "het goud van de Peel".
Tot aan de horizon toe strekt de vale heide zich uit. De harde westenwind drijft
710 enorme wolkenkrochten over de eindeloze vlakke, die, slechts hier en daar door een
sprietig boompje, een nietig huisje gebroken, geen belemmering biedt en de wind
vrijelijk laat heersen.
Dit is de oude Peel. het nauwelijks bewoonde gebied, de dorre heide, door den mens
aan haar rustige lot overgelaten. Wie er door dwaalt, stuit herhaaldelijk op moeilijk
715 onherbergzame streek, die eeuwenlang een natuurlijke grens vormde tegen het zuiden en
het oosten, een "sunderlingh verlaeten oird", zoals er in een oude beschrijving
staat.

Wij rijden verder en zien het landschap veranderen. De weg gaat niet langer dwars
720 door de heide, doch slingert zich door kleine akkers en armelijke weidegrond. Onkruid
tiert er welig, best grasland ziet er anders uit.
Ook de huizen verraden geen welstand. In een natuurbeschrijving heten dat
"schilderachtige, mosbegroeide stulpjes". In een sociale reportage noemt men het
erbarmelijke krotten. Wij passeren deze "oase" en wéér breidt de heide zich uit. Hier
725 en daar zien we een diepe "boerenkuil", die geheel met water gevuld is. Die dateert
uit de tijd van de "wilde vervening", toen de Peelbewoner, zonder er iemand
toestemming voor te vragen, maar eens wat turf ging steken. Was het veen weggegraven,
dan liet hij de boel maar liggen. Pas in 1853 is het turfgraven op grote schaal
aangepakt. De ondernemende heer J. v. d. Griendt heeft de Peel tot leven gebracht.
730 Het Griendtsveen is naar hem genoemd. Ook Helenaveen ontstond, kanalen werden
.gegraven, het inwonertal verdubbelde in de loop der jaren.

Roofbouw vierde hoogtij!
Niemand dacht aan de toekomst. Het "goud van de Peel" was het doel der ontginning.
735 Het "grauwveen", de onderste laag, die voor het verkrijgen van vruchtbare dalgronden
onontbeerlijk is, werd eveneens afgegraven, zodat waardeloos land achterbleef.
Een merkwaardig bewijs van de stelselloosheid dezer "ontginning" is voor het
nageslacht bewaard. Men ziet door de Peel twee kanalen lopen op nog geen tien meter
van elkaar. Iedere concurrerende turfmaatschappij moest haar eigen kanaal hebben. In
het veen kijkt men op geen kanaaltje!

740 **Versnipperd**

De overblijvende grond is versnipperd en smeekt om oordeelkundige ruilverkaveling. De
ontwatering is slecht geregeld. Dit afgegraven stuk Peel is eigenlijk een leerzaam
745 monument van oude liberale economie, waarin de winstprikkel voldoende en de ordenende
bevoegdheid van de overheid overbodig en zelfs schadelijk wordt geacht. Er is toen
veel geld verdiend en de nazaten zitten met de brokken. Pas in 1892 begint de
verantwoorde bewerking van de Peelgrond. De toen nog jonge Heide- Maatschappij maakte
op verzoek van enige Amsterdamse en Twentse grondbezitters een aanvang met grote
750 landbouw- en bosontginningen onder Asten en Gemert. Niet minder dan 3500 H.A. zijn in
cultuur gebracht, van een woestenij omgetoverd in prachtig bos- en akkerland, waarvan
men bij de Rips, Vinkepeel, Bunthorst en Vossenbergh de overtuigende bewijzen vindt.
Er is waarlijk enige fantasie voor nodig om zich voor te stellen, dat deze schone
bosschages aan een korstige, dorre heide zijn ontsproten. Een prachtig staal van
755 menselijk kunnen vormen deze 3500 h.a. doelmatig ontgonnen bodem. Het is een lust om
hier te verblijven! Hoe gebrekkig en onverantwoordelijk een deel van de Peel ook
ontgonnen moge zijn, de bevolkingsaanwas is dit werk ten goede gekomen. Woonden er in
1853 slechts 50.000 mensen op dit gebied van 114.000 h.a., thans leven er bijna
130.000 inwoners. De gemeenten zelf hebben ook het belang van de ontginning begrepen.
Vroeger kwam het nog al eens voor, dat een gemeentebestuur uitgestrekte terreinen
verkocht aan particulieren. Gedeputeerde Staten hebben deze kortzichtige neiging om

760 direct een som gelds te verdienen en daar het gemeenschapsbelang aan op te offeren,
gelukkig de kop ingedrukt. De ontginningen, van gemeentewege aangepakt, zijn niet
zonder resultaat gebleven, al zij hier ook opgemerkt, dat bij deze uitgebreide
765 objecten alleen een streekplan rationeel genoemd kan worden. Nog 26.327 H.A. woeste
grond moeten in cultuur worden gebracht. Rekent men de oppervlakte voor
natuurreservaten er af, dan blijven nog 20.000 H.A. heide over, waarvan vruchtbaar
land is te maken, een gebied, dat aanzienlijk groter is dan de Haarlemmermeerpolder.

Ontginning nodig

De kolen

770 2 november 1940 **Ontginningen en ruilverkavelingen**
Belangen van natuurschoon
De werkloosheid moge niet meer zoo catastrophaal wezen in ons land als ze voor enkele
jaren was, werkverruiming, van overheidswege geleid en bevorderd, blijft dringen
775 noodig.
De Peel! Er is een tijd geweest dat dit voor Zuid-Limburg een geografisch begrip was,
iets als de Sahara. Uit oude geschriften wisten we dat deze "Palus" was een
"sonderlingh verlaten oord", met niets minder dan "scrikkelyk betiteld. Op oude
780 landkaarten komt de Peel voor, ofwel als één groot moeras of als een witte vlek: door
geen ontdekkingsreiziger doorzocht gebied.
Daarin kwam in de laatste jaren wel heel groote verandering. De oorlog 1914-1918,
met zijn kolen- en voedselnood bracht de ontsluiting nader. Reeds vóór 1914 was de
ondergrond van de Peel zorgvuldig geëxploreerd door den Rijksopsporingsdienst van
785 delfstoffen, welke de aanwezigheid van ontginbare kolenlagen aantoonde.
Onze moderne schoolboekjes leeren dat het heide- en moerasgebied, de Peel genaamd,
gelegen tusschen Roermond, Weert, Helmond, Schaik (N.B.) en Mook omstreeks 170000
H.A. groot is. Daarvan golden er tot voor kort 50000 als maagdelijk ofwel... noest
(als synoniem klint dit wel wat raar). In de dagen van de voedselschaarschte van
790 1917-1918 geloofde men dat de Peel 100.000 en meer menschen aan eten zou kunnen
helpen, wanneer de ervoor geschikte gronden ontwaterd waren en in cultuur gebracht.
Sedert dien is men aan het werk getogen. Er ontstond, door de goede zorgen van het
ingenieursbureau Bongaerts een plan voor volkomen ontsluiting van de Peel, dat deze
verlaten vlakte in een soort paradijs wilde herscheppen. Na de hoogconjunctuur werd
795 het evenwel, vanwege de hoge kosten en de geringere vraag naar steenkool, terzijde
gelegd. Niettemin zijn, ook in deze periode, de ontginningen systematisch aangevat,
wat leidde tot het ontstaan van het modeldorp Ysselstein bij Venray.
In de laatste jaren heeft men meer en meer aandacht geschonken aan de Peel. Andere
nooden waren dan de nu weer moeilijke voedselvoorziening drongen ertoe, als het
scheppen van vestigingsmogelijkheden voor jonge boeren. Vooral het werk der
800 "Binnenkolonisatie" wil in deze behoeften voorzien. Meteen vond men prachtige en niet
te onderschatten objecten voor werkverruiming. Niet alleen voor de werkzoekenden van
Maastricht, ook voor die van Oostelijk Noord-Brabant, van Zuid-Gelderland en van
Midden- en Noord-Limburg.
805 Wanneer de afwatering geregeld is kan men in onze woeste gronden beginnen met
nivelleeren. De economische waardelooze, ijzerhoudende bovenlaag "cirhorei" genoemd
moet eerst worden gebroken en tot een diepte van 40 tot 100 cm. doorwoeld. Daarna
maakt men den bodem gelijk en toegankelijk door het aanleggen van wegen. Dan begint
de eigenlijke "binnenkolonisatie".
810 Op het oogenblik zijn voor ontginning in bewerking:
800 H.A. bij Venray, vestigingsmogelijkheid scheppend voorbij de 100 nieuwe gezinnen.
Hier arbeiden gewoonlijk 300 tot 500 man.
700 H.A. bij Sevenum. 70 Boerderijen zal men daar straks kunnen bouwen. Het aantal
hier hun broodverdienende arbeiders verschilt weinig van bij Venray.
815 600 H.A. onder de gemeente Horst, met kans voor 60 nieuwe vestigingen. Zoowat 300
arbeiders werken hier.
600 H.A. straks bij Weert.
2000 H.A. in de streek van Roggel en Neer.
3000 H.A. wellicht onder Heythuizen en Roggel, doch hier gaat het niet alleen om
820 ontginningen, doch tevens om meer intensief bodemgebruik te bevorderen.
Pro memorie vermelden we nog streken bij Helden, Ospel, Wijffelterbroek en Bergen
(N.L.) Van deskundige zijde werd ons geschat dat de ontginningen voor jaren werk
verschaffen aan 4 tot 5000 menschen en vestigingsmogelijkheid bieden voor 700
gezinnen.
825 Innig verbonden met de ontginningen, ook als werkgelegenheden, zijn de

ruilverkavelingen. Op het wezen daarvan zullen we in dit verband niet nader ingaan, evenmin op de kennelijke fouten der procedure daartoe leidende, men herinnere zich Nuth!

830 Nuth noemen we nu ook maar op de eerste plaats. De ruilverkaveling aldaar omvat 600 H.A. Aanleg van wegen en toegangen tot perceelen, verbetering van grondstukken zal ongeveer een ton gouds kosten. Arbeidsmogelijkheden voor plm. 100 man gedurende anderhalf jaar.

835 De ruilverkaveling Weerterbosch, door hooger gezag tegen den wil der eigenaren voorgeschreven, omvat een gelijke oppervlakte. Kosten worden geschat op f400.000, arbeidsgelegenheid voor een paar honderd man gedurende 2 jaren. Het betreft hier dennenbosch en akkerland. De perceelen variëren in grootte van ¼ tot 100 H.A.

840 We noemden bij de ontginningen alreeds Roggel-Neer. Hier komen 2000 H.A., woeste gronden, dennenbosch, akker- en weiland, voor ruilverkaveling in aanmerking. Daar zijn grootere streekbelangen gemoeid, als betere verbinding tusschen Midden- en Noord-Limburg. De kosten worden begroot op een half millioen, de werkgelegenheid kan 2 jaar duren voor 300 man. Vestigingsmogelijkheid voor plm. 50 boerderijen.

845 Swalmen-Beesel biedt nog terreinen ter grootte van een paar honderd H.A. De kosten zijn hier blijkbaar minder hoog. Dezer dagen vernamen we, dat men er een werkkamp voor 250 arbeiders, vooral uit Maastricht, vestigen zal.

845 Men signaleerde ons verder nog een ruilverkaveling in Helden, Echelder- en Euperveld, van denzelfden omvang. Onder deze gemeente werd in 1937 reeds eene totstand gebracht, omvattende 110 H.A.

850 Wanneer we het geheel der ruilverkavelingen in Limburg overzien, komen we op bijna 4000 H.A. en een werkgelegenheid voor wel duizend man gedurende een of twee jaren.

850 Natuurlijk moet ons dit tot verheugen stemmen. Intusschen begrijpen we ook zeer wel de bezwaren die men hier en daar hoort. De procedure zelf vertoont in juridisch opzicht rare dingen, tegen heug en meug moeten gronden ingebracht worden, met traditie kan maar onvoldoende rekening gehouden worden, enz.

855 En dan de zorg voor landschappelijk schoon. Daaromtrent is menigeen niet gerust. Toen de ruilverkaveling van het z.g. Weerterbosch in het geding kwam gingen alreeds verontrustende stemmen op. Bij een andere gelegenheid bleek dat degenen die betrokken zijn bij het uitwerken der plannen niet voldoende zin voor traditie hebben, waartegen uit de streek vooraf al protesten opgingen.

860 We verwachten dus, dat niet alleen rekening gehouden wordt met eischen van direct practischen aard, met zorg voor werkverruiming, binnenkolonisatie, enz., doch tevens ook met ideëele belangen. Deze hebben trouwens in een provincie ah Limburg, rijk aan vreemdelingenverkeer, ook weer haar economische zijde!

22 november 1940 **Nederweert. Sociale Studiedag Jonge Boeren.**

865 Woensdag had te Nederweert de Sociale Studiedag voor de Jonge Boeren in den Kring Weert plaats.

870 Deze dag welke, ondanks het minder gunstige weer, nog druk bezocht was, werd ingezet met een plechtige Hoogmis in de parochiekerk van St. Lambertus, opgedragen door den WelEerw. Heer J. Janssens, adviseur der Jonge-Boerenvereniging Nederweert.

875 Om half elf uur had in het parochiehuis de officiëele opening plaats. Inmiddels waren vele Jonge-Boeren uit de omgeving met hun geestelijke- en technische Adviseurs aanwezig, terwijl we verder opmerkten den ZeerEerw. Heer Dr. J. Krijn, pastoor van Nederweert, de Edelachtbare Heeren J. van Uden en Th. Hoeben, resp. Burgemeester en Wethouder van Nederweert, afgevaardigden van den L.L.T.B. Kring Weert, o.m. den Kringvoorzitter dhr. M. Kirkels, het Kringbestuur der Jonge Boeren enz. alsmede de sprekers op dezen dag.

880 De Kringvoorzitter, dhr. A. Derks, verwelkomde de aanwezigen. Hierna ving de eerste spreekbeurt aan, welke werd gehouden door den Leider der Jonge Boeren in ons Bisdom Rector Steegmans uit Posterholt. die het onderwerp "Geloofsleven van den Jongen boer en tuinder", behandelde. Spr. wees hierbij vooral op de terreinen, waarop de Jonge-Boer zijn geloof moet beleven, zooals bij de opvoeding, ontspanning en zijn roeping Geen opvoeding is mogelijk zonder eerbied voor het gezag en. zonder liefde voor de tucht.

885 Na het zingen van een lied volgde de tweede spreekbeurt, welke werd gehouden door dhr. Ir. van Keulen, die als onderwerp "de Ruitersport" had gekozen.

890 De laatste spreekbeurt werd gehouden door dhr. A. J. Mertens, hoofd der school te Nederweert met als onderwerp: "Heemkennis".

890 Spr. ging in breede trekken na, wat ook door de Jonge-Boeren op dit gebied kan worden gedaan en spoorde hen aan te zorgen, dat de oude en degelijke gebruiken in eere werden gehouden, oude voorwerpen werden bewaard in plaatselijke musea of hievoor in te richten oudheidkundige kamers. Ook wees spr. op de rijke historie van het Land van

Weert, meer speciaal hoe in den tijd der hervorming deze streken het aloude Geloof zijn trouw gebleven. Ook het ijveren voor het behoud van het dialect is van belang voor de Heemkunde.

895 Spr. eindigde met een aansporing om op het platteland de oude gebruiken en vooral het oude-geloof te bewaren, hetgeen ook voor de toekomst zijn waarde heeft.

In aansluiting aan de laatste spreekbeurt wees Ir. Dewez, die inmiddels ook gekomen was, er op, dat Limburg in ons land de oudste cultuur had en daarom vooral ook getracht moet worden deze te bewaren voor het nageslacht.

900 Vooral de Jonge-Boeren, dienen het goede, mooie en heilige in ons gewest niet te verwaarloozen, waardoor deze aloude cultuur zou verloren kunnen gaan.

Spr wees op verschillende punten waardoor men deze cultuur kon bewaren en mede in stand houden, zoals bij het bouwen van boerderijen, het behoud der eigen Limburgsche taal, de eerbied voor het geestelijk gezag, de liefde tot den evenmenschen, het bewaren

905 en verzamelen van oude voorwerpen enz. Volgens spr. dient het platteland te blijven de steunpilaar van kerk en maatschappij en draagster van de eigen cultuur.

Vooral dienen we te blijven "Nederlanders in alles met onze eigen-Nederlandsche cultuur".

910 Uit de vergadering kwam tenslotte bij de rondvraag een pessimistisch geluid naar voren, waarbij werd gewezen op de onzekere toekomst voor de Jonge-Boeren.

Ir. Dewez weerlegde zulks en wees er op, dat volgens hem de toekomst-mogelijkheid voor de Jonge-Boeren niet te donker moet worden ingezien. Door ruilverkaveling,

915 binnenkolonisatie e.d. zullen vele Jonge-Boeren in ons eigen land, zoodra de tijden weer normaal zijn, volop gelegenheid vinden een eigen bedrijf te stichten terwijl het overcompleet aan Jonge-Boeren, hetwelk vooral in het Zuiden van ons land zal blijven,

volgens spr. slechts kan worden opgelost door emigratie en dan niet door emigratie van den enkeling, doch door groepsgewijze emigratie, waardoor de Jonge-Boeren elders

920 een mooie toekomst staat te wachten daar vooral de Nederlandsche boer op de geheele wereld graag gezien is. Ook hier moet men vertrouwen op hulp van O. L. Heer!

Met een dankwoord tot de sprekers en alle aanwezigen werd vervolgens deze goed-geslaagde studiedag gesloten met 't zingen van het lied "Aan U o Koning der Eeuwen".

7 augustus 1941 **Verkoop van Peelboerderijen**

925 De Stichting Binnenkolonisatie te Sevenum heeft aldaar een zestal boerderijen publiek ten verkoop aangeboden. Hiervoor bestond zeer veel animo. Na het voorlezen van de

diverse voorwaarden werd medegedeeld, dat de maximumprijs zou bedragen f900 per ha., zoodat er van bieden geen sprake was. De diverse kavels varieerden rond de 10 ha.

930 Voor deze zes kavels waren negen koopers. De Stichting zal in overleg met het gemeentebestuur de koopers aanwijzen of het lot in dezen laten beslissen.

22 november 1941 **ONTGINNINGEN IN BRABANT**

Werk ten bate der boerengemeenschap

(Van onze Brabantschen redacteur)

935 De dichtheid der bevolking in Nederland dwingt ons steeds meer land te ontsluiten voor de jonge boeren, opdat zij in eigen land het bedrijf kunnen voortzetten. Indien

men spreekt over het winnen van cultuurgrond; denkt men daarbij veelal alleen aan de groote inpolderingen landaanwinningswerken, waarbij in den letterlijken zin van het

940 woord nieuw land veroverd wordt. Men vergeet echter te vaak, dat in die deelen van het land, waar groote complexen woeste grond voorkomen, niet minder nuttig werk wordt

verricht door de z.g.n. binnenkolonisatie. Want ook hierdoor wordt de cultuurgrond met duizenden h.a. uitgebreid en groeit de bestaansmogelijkheid voor honderden

945 boeren. Bij de ontginning der woeste gronden is Brabant niet achtergebleven. In deze provincie is reeds veel gedaan en wordt nog voortdurend hard gewerkt aan

ontginningen. In den loop der laatste twintig jaren zijn reeds vele complexen woeste grond ontsloten en thans nog is men met alle krachten bezig om steeds meer

950 cultuurgrond op de natuur te veroveren. Soms geschiedt dit door ontginning in het groot, op andere plaatsen, waar de bodem zich daartoe leent, hebben de boeren zelf

het werk ter hand genomen. Dit laatste is het geval geweest in de Oost-gemeente Someren, die twintig jaren

geleden nog 3000 h. a. woesten grond in eigendom had, op welk gebied thans ongeveer

955 160 boerengezinnen een bestaan vinden. Voor het jaar 1919 waren deze gronden practisch waardeloos. Wel werd elk jaar hei verpacht, waarvan de boeren plaggen

kwamen steken om deze te gebruiken voor hun potstallen, maar dóór het toenemend gebruik van den kunstmest ging de liefhebberij voor deze heide sterk achteruit. De

jaarlijksche opbrengst was meestal nog geen honderd gulden. Ook werd er van tijd tot

960 tijd wel eens een stukje hei verkocht aan een boer, die zijn bedrijfje wilde uitbreiden en aan het ontginnen ging. Maar het overgrootste deel der hei was waardeloos, terwijl de bodem buitengewoon goed geschikt was voor landbouw. In 1919 is de gemeente zelf begonnen, met ontginnen. Er werden vijf boerderijen gebouwd met rijkssteun, en toen eenmaal gebleken was, hoe vruchtbaar de grond was en welke goede resultaten de bedrijven opleverden, werd de animo der boeren, om hier een bedrijf te vestigen, zeer groot. Toen sloeg de gemeente een anderen weg in. Zij 965 zorgde ervoor, dat de gronden ontginningsrijp werden gemaakt door het aanleggen van wegen en waterlopen, en verkocht daarna den woesten grond. Zij kon die op deze wijze doen, omdat het voor het verkrijgen van een goede bouwvoor niet noodzakelijk was den grond diep om te leggen; er behoeften geen banken gebroken te worden en het terrein was bij wijze van spreken door de natuur reeds geëgaliseerd, zoodat dit werk, meestal 970 de grootste handicap bij ontginnen in het klein, hier met meer behoefde te geschieden. De prijs van den grond varieerde van tweehonderd tot vierhonderd gulden per h.a., waarvan vijf en twintig gulden per ha. contant betaald moest worden. De rest kon blijven staan als hypotheek, welke de eerste jaren renteloos was en daarna met matige rente en aflossingen moest worden afbetaald. De koper van een terrein nam de 975 verplichting op zich binnen drie jaren na het koopen een boerderij te bouwen. Indien hij den grond binnen dien tijd aan derden verkocht, bleef ook voor dezen de genoemde verplichting bestaan.

Het is wel de moeite waard op deze laatste bepaling de aandacht te vestigen. Zij komt bijna overal in Brabant voor, waar gemeentebesturen of instellingen van de boeren 980 zelf, er toe overgangen groote complexen woesten grond te ontginnen of te laten ontginnen. Zij is bedoeld om speculatie in landbouwgrond tegen te gaan en het vormen van grondgrootbezit te verhinderen. In Brabant, waar het boerenleven en de boerenaard in veel opzichten nog gezond gebleven zijn en waar men de oude overgeleverde ideeën heeft bewaard, heerscht sinds lang de meening, dat een eigengeërfde boerenstand van 985 groote waarde is en dat het zoowel voor den boer als voor de gemeenschap het beste is, indien een groot aantal zelfstandige en levenskrachtige boerenbedrijven bestaan. Deze meening heerschte en heerscht bij de boeren en zij is altijd tot uiting gekomen in de maatregelen, welke de dorpsbestuurders hebben genomen. Wat velen in de stad 990 thans als iets nieuws in de ooren klinkt is voor de boeren van dit gewest vaak niet anders dan oude overgeërfde wijsheid, welke de eeuwen door levend is gebleven. Deze maatregelen hebben veelal goed effect gehad. In Someren hebben zij dit evenzeer. Want zelfs in den tijd van de diepste depressie, toen vele boeren aan de rand van den 995 ondergang zijn gekomen en vaak nog slechts met kunstmiddelen konden worden gered, hebben de boeren op de nieuwe bedrijven niet alleen het hoofd boven water kunnen houden, maar zij zijn in het algemeen genomen er nog op vooruitgegaan. Dit wijst er op, dat de voorwaarden gunstig waren; dat de grond hier goed is en dat een gemengd bedrijf van landbouw, veeteelt en groven tuinbouw zeer veel levenskracht bezit. In deze streek zijn de bedrijven acht tot vijftien h.a. groot. 1000 De ontginningen in Someren, welke thans zoo goed als geheel gereed gekomen zijn, vormen een voorbeeld, zooals men er in het Zuiden vele kan vinden. Het meest verheugende van deze soort ontginningen is, dat zij noch in de latere jaren noch vroeger ondernomen zijn uit winstbejag, maar dat zij opgezet zijn ten bate van de boeren, die een bedrijf zochten; dat zij ondernomen zijn ten bate van de gemeenschap.

1005 12 december 1941 **HET MIDDEN EN NOORDEN**

Een bodemonderzoek

(Van onzen Limburgschen correspondent)

1010 Midden- en Noord-Limburg zijn voor de meeste onzer landgenooten nog altijd "terra incognita", een onbekende wereld. Voor de "Hollanders", hieronder verstaat men in ons Zuiden gemakshalve alles wat "boven de groote rivieren" woont, alleen? Zeker niet. In de mijnstreek en Maastricht leven gewis duizenden menschen die nimmer in Venlo of Roermond zijn geweest en daar ook wel niet meer zullen komen. Afstanden zijn immers 1015 een betrekkelijk begrip.

Eenvoudige zielen vinden vijftig kilometer heel ver, "bedenklik wied", en ze gaan 1015 lijden aan heimwee wanneer ze van Gulpen naar men overgeplaatst worden. Wanneer van Limburg gesproken wordt denkt iedereen te zeer aan het Zuiden der provincie, aan de industrie- en monumentenstad Maastricht, aan de mijnen of het Geuldal, terwijl het Noordelijk gedeelte van ons gewest over het hoofd wordt gezien. Geheel onbegrijpelijk is dit natuurlijk niet. Economisch ligt het zwaartepunt in het 1020 Zuiden en cultureel ook, al telt Roermond als "kunststad" en met zijn groot-seminarie behoorlijk mee. Het toerisme was tot voor korten tijd ook geheel naar ons Zuiden gericht. Daarin is verandering gekomen, doordat men in Midden en Noorden actie voor vreemdelingenverkeer begint te voelen, iets wat talent en beleid vordert, want daar

1025 liggen de groote objecten niet voor het grijpen. Midden en Noorden omvatten schatten van natuur en kunst, doch ze moeten min of meer ontdekt worden. Ook omtrent den bodem van dit uitgestrekte gebied kennen we niet zoo'n uitgebreide literatuur als aangaande het gedeelte bezuiden Sittard, met zijn in volle exploitatie geraakte steenkool- en mergellagen. De kolenvelden van de Peel mag men intusschen voldoende geëxploreerd achten. We berichtten daaromtrent en bij herhaling uitvoerig, 1030 evenals over het daarbij aansluitende mijnveld Vlodrop. Midden en Noorden bieden evenwel meer dan de tot duizend meters diep verzonken schatten van de Peel. We treffen er een flinke reserve aan Cultuurgronden aan, die eerlang bestaansmogelijkheden bieden aan vele honderden jonge boerengezinnen. Binnenkolonisatie komt hier flink tot ontwikkeling.

1035 Het is een goede gedachte van den Limburgschen Streekplannendienst geweest het bodemrapport aangaande het Zuiden te laten volgen door een betreffende het Midden en het Noorden der provincie. Dit rapport is samengesteld door een aantal deskundigen, die ieder verslag uitbrengen van hun bevindingen op eigen terrein. De leiders van het 1040 Geologisch Bureau voor de Mijnstreek, prof. dr. W. J. Jongmans en F. H. van Rummelen, geven een "Geologische beschrijving" van ondergrond en bodemformatie van meer algemeen wetenschappelijk belang. De directeur van 's Rijks Geologischen Dienst, dr. ir. P. Tesch, levert "Beschouwingen over de bebouwbaarheid der streek", iets wat vooral onze architecten interesseeren moet, ook al vanwege de watervoorziening. Een 1045 der drie aan het rapport toegevoegde kaarten verduidelijkt de conclusies nog. Heel Limburg kent een hoogwaterprobleem. Dien denke aan overstromingen van het type Nieuwjaarsvloed 1926. Voor Midden en Noorden is dit vraagstuk niets minder moeilijk dan voor het Zuiden. Ir. J. E. A. Telders van den Provincialen Waterstaat gaat hierop dieper in en merkt, aangaande het gevaar voor hoogwater, in verband met de nu gereed 1050 gekomen dichting van den "Beerschen Overlaat", o.m. op: "In Noord-Limburg zullen deze werken zelfs nog eenige verhooging van de hoogste waterstanden geven, als gevolg van het feit, dat de Maasdijken in Noord-Brabant en Gelderland zoodanig verhoogd zijn, dat daar geen doorbraken meer te verwachten zijn."

1055 Land- en tuinbouw zijn in Noord-Limburg tot hoogen bloei gekomen. Wellicht mede omdat de bodem er niet zoo vet en rijk is als in ons Zuiden, dus meer zorg en arbeid vergt, heeft zich daar een welonderlegde boerenstand gevormd, met veel begrip voor moderne productie-methoden. Midden en Noorden beteekenen in agrarisch opzien heel wat; we behoeven slechts te herinneren aan Europa's grootste eiermijn te Roermond, aan de groenten-veilingen van Venlo, enz. De bijdrage van ir. Dewez, Rijkslandbouwconsulent 1060 voor Limburg die het heeft over "De hoedanigheid van den bodem in verband met den landbouw" verdient dan ook bijzondere belangstelling. Resumeerend, merkt deze deskundige op, kunnen wij zeggen dat Midden- en Noord-Limburg wat de geaardheid van den bodem betreft, minder ruime mogelijkheden bieden. In den tegenwoordigen tijd is het echter niet alleen meer de meerdere of mindere geschiktheid van den bodem, die in 1065 hoofdzaak de bedrijfsindefining en daarbij ook de gewassen-keuze bepaalt, maar zijn ook economische factoren, geografische ligging, enz. daarop van invloed. Kunstmest maakt den landbouwer minder afhankelijk van den natuurlijke voorraad, dien de bodem aan plantenvoedsel bevat en de uitgebreide technische kennis waarover vooral de landbouwers en tuinders beschikken, helpen hen ook om van den daarvan nature minder 1070 geëigenden grond in doorsnee goede opbrengst te verkrijgen."

Het is begrijpelijk dat dit bodemrapport niet diep ingaat op de mogelijkheid van exploitatie der Peelmijnvelden. Zooiets ligt minder op den weg van een 1075 Streekplannendienst; daarvoor zijn andere organen. Toch wordt met de "zwarte toekomst" van de Peel door de deskundigen, hier aan het woord, wel degelijk rekening gehouden. De directeur van het Rijksinstituut voor Drinkwatervoorziening, W. F. J. Krul besluit aldus zijn bijdrage:

"Op grond van de hierboven aangehaalde beginselen zal thans het project voor de 1080 centrale watervoorziening van Midden- en Noord-Limburg worden uitgewerkt, waarbij ook rekening zal gehouden worden met de plannen voor de toekomstige mijnontginning in het Peelgebied en de daarmee samenhangende bewoningscentra. Het is duidelijk, dat er een nauw verband zal moeten bestaan tusschen het streekplan en het watervoorzieningsplan, opdat voorkomen worde, dat door bebouwing en vestiging van industrieën de belangen 1085 der waterwinning worden geschaad."

Midden en Noorden hebben nog den tijd. Komen er ook al mijnen, dan kan men nu zijn voordeel doen met het leergeld in het Geleenbekken betaald. We denken dan op de eerste plaats aan de beekvervuiling, waarover men gelukkig weinig meer hoort, al zal de Keutelbeek, die door Sittard kabbelt, nog wel niet de kristallijne helderheid uit de dagen van koning Sanderbout herwonnen hebben. Ook kunnen de goede zorgen van onzen Streekplannendienst er toe leiden, dat, zelfs waar later lichte bebouwing

1090 onvermijdelijk zal blijken, het landschappelijk schoon niet te zeer in het gedrang
komt. Dat Midden- en Noord-Limburg, met hun bescheiden charme, verschoond blijven van
het chaotische, dat het Geleenbekken op zoo menige plaats ontsiert. Er dienen
reservaten te ontstaan, in de Peel, langs de Maas aan de zijrivieren. Niet alleen om
1095 het zich ontwikkelende toerisme te dienen, ook voor de toenemende straks meer
industriëel georiënteerde bevolking.

17 juni 1942 **ROERMOND. Expositie "Stad en Land" te Amsterdam.**
Ook Limburg vertegenwoordigd.

1100 Door de goede zorgen van den Streekplannendienst zal ook Limburg behoorlijk
vertegenwoordigd zijn op de tentoonstelling "Stad en Land", welke binnenkort te
Amsterdam in het Stedelijk Museum geopend zal worden.

Deze expositie is verdeeld in de volgende afdeelingen: het land (landschappen), -de
1105 menschen (hun behoeften aan cultuurgrond en de bevolkingstoename), de steden in haar
vorming en groei, het uitstroomen der menschenmassa's naar het land, het verkeer,
beperking van eigendomsrecht, wederopbouw (Middelburg), monumentenzorg en
overheidsplannen. De opzet dezer tentoonstelling is wel typisch modern, onromantisch
1110 als onze hedendaagsche sociografie is en toch met ruime waardeering ook voor de
schoonheid van stad en land.

Door de bemoeiingen van onzen Streekplannendienst komt er een inzending betrekking
1110 hebbende op Geul- en Leudal. Men wil immers zooveel mogelijk de verschillende typen
van landschap, die ons Nederland omvat, laten zien. Ze kunnen bestrijden de legende,
dat Nederland alleen maar polders, heide en duinen heeft te bieden. Ook het
heuvelland van Bemelen, een klein gebied doch bijzonder idyllisch, zal zichtbaar
1115 wezen. Het Leudal, bescheidener van schoonheid, kan men er straks evenzeer
bewonderen. De stoffeering van ons landschap met zijn vermaarde kasteelen en
schilderachtige hoeven zal niet vergeten worden.

De algemeenheid der tentoonstelling verplicht ook tot kennismaking met het een en
1120 ander dat minder tot verrukking stemt, zegt het Limb. Dagblad, dat deze expositie
meer uitvoerig bespreekt. We bedoelen hiermee de afgravingen aan den St. Pietersberg
en in het Geuldal, waarover al zooveel te doen geweest is. In bescheiden mate
behoeven zulke afgravingen niet hinderlijk te wezen, doch zij zijn ais 't ware wonden
1125 in 't landschap geworden, terwijl bovendien industriegebouwen de pracht der omgeving
ontluisteren.

Natuurlijk wordt het landschap door nog andere gevaren bedreigd, welke hier evenmin
1125 veronachtzaamd worden. Als zoodanig noemen we de beeknormalisaties, die ook al heel
wat pennen in beweging brachten. Men zal er kunnen zien die het natuurschoon niet al
te zeer schaden en andere, welke, minder gelukkig aandoen. Riviernormalisaties,
vanwege den Rijkswaterstaat, mogen niet onvermeld blijven, evenals het effect in het
1130 landschap van "kunstwerken" als stuw- en sluiscomplexen en van moderne wegen.

We zijn nu het voor de menschen nuttige genaderd. De organisatoren dezer
1130 tentoonstelling aangaande Stad en Land, hebben het probleem der bevolkingstoename van
2 tot 9 millioen (sedert 1800) natuurlijk niet over het hoofd gezien. Niet het minst
vanwege de mijnen is in ons Zuiden deze aanwas bijzonder groot geweest. Toch wordt
het tekort aan bestaansmogelijkheden in het Noorden onzer provincie wellicht nog
1135 pijnlijker gevoeld. Het geboortecijfer aldaar doet voor dat van ons industriegebied
niet onder, terwijl ginder geen groote nijverheid ontstond (behalve de
steenfabrieken), die de jongere generatie aan arbeid helpen kan. Om de jonge boeren
vooral aan een menschaardig bestaan te helpen is men ginder de z.g.

1140 Binnenkolonisatie begonnen. Innig met de ontginning van woeste gronden in de Peel
blijft verbonden de ruilverkaveling, welke meer economisch gebruik der landerijen
beoogt.

28 augustus 1943 **Vooruitstrevend volk.**

1145 - XXX - Er is de laatste eeuw in het Oosten van Noord-Brabant en het Noorden van
Limburg heel veel veranderd en wel in gunstigen zin. Daarvan kunnen natuurlijk alleen
de ouden van dagen getuigen, die nog weten hoe vroeger de toestand was in deze
streek, ter weerskanten van de Peel gelegen. Doch ook zij, wier herinnering niet zoo
ver reikt, kunnen wel vaststellen, dat er veel verbeterd is op menig terrein. Allen,
1150 die het land van de Peel leeren kennen, valt het op, dat zijn volk over het algemeen
zoo vooruitstrevend is.

De laatste halve eeuw, doch vooral sedert het einde van den eersten Wereldoorlog, is
Peelland een der eerste ontginningsgebieden van ons vaderland geworden. Men besefte,
dat in dit land, dat voorheen ontoegankelijk en nagenoeg waardeloos grensgebied was,
ruimte was voor binnenkolonisatie en sloeg de hand aan het werk. Ossen en later
1155 ronkende tractoren trokken de zware ploegen diep door den harden heigronde en de hand

van den nijveren landbouwer maakte hem van lieverlede vruchtbaar. Het spreekt van zelf dat alleen vooruitstrevende menschen geschikt waren voor dit inspannende ontginningswerk. Ze kwamen voort uit het taaie volk, dat deze streek van ouds bewoont, doch ook uit andere gewesten van ons land, menschen die vooruit wilden en het aandurfdn in de schrale Peelstreek een bestaan op te bouwen.

1160 Ter weerskanten van het oude hoogveen liggen thans breede banen ontgonnen grond en in den oogsttijd blijkt nu reeds ruimschoots, wat hij voor de voedselvoorziening van ons volk kan beteekenen. In dit land tusschen Maas en Dommel ontstond een reeks nieuwe dorpen. Het oudste ontginningsdorp in de Peel, Helenaveen, is is bijna een eeuw oud.

1165 Na den eersten Wereldoorlog ontstonden de vriendelijke, rustige nederzettingen De Rips, IJsselstein (genoemd naar minister Van IJsselstein, die in 1920 voor het eerst rijkssteun verleende aan boeren, die wilden bouwen). Venhorst, Elzendorp (naar Pater Van den Elzen, een Peellandsche boerenapostel, geheeten) en Someren-Heide. Een der oudste ontginningsdorpen in de Limburgsche Peelstreek is America aan de spoorlijn van

1170 Eindhoven naar Venlo.

Zien eten, doet eten, zegt een spreekwoord. Zou men in dien trant ook niet kunnen beweren: zien werken, doet werken? Het opbloeien van jong, krachtig leven in een landstreek, welke voorheen als een onnutte uithoek beschouwd werd, verheugt ieder, die meeleeft met ons volk en door zijn werk deel heeft aan zijn bestaan.

1175

6 juni 1944 [...] onderzoek in de Peel beginnen, een werk, dat voor de verdere ontwikkeling van dit belangrijke gebied voor binnenkolonisatie in ons dicht bevolkt land ongetwijfeld van groote beteekenis zou zijn en waarvan de resultaten dan ook met veel belangstelling werden te- [...]

1180

20 september 1955 **In Deurne wachten 1000 ha grond op ontginning**
En 400 jonge boeren op een boerderij
(Van onze correspondent)

In Deurne, naar oppervlakte een van Brabants grootste gemeenten, doet zich een "brandend" vraagstuk voor. Deze gemeente in de zudelijke Peel heeft momenteel rond 1000 ha grond voor ontginning beschikbaar: rond 400 jonge boeren in de leeftijd van 20 tot 35 jaar wachten op de gelegenheid een elgen bedrijf te kunnen stichten. 1 Juli j.l. zijn de ontginningswerken wegens gebrek aan arbeiders (lees: werklozen) geheel stopgezet; daarmee is het uitzicht voor de jonge boeren op een boerderij praktisch verdwenen. Burgemeester L. Roefs ziet slechts één oplossing, n.l. machinale ontginning op basis van "vrij werk"

1185 Tijdens een persconferentie, met daaraan verbonden excursie naar de Peelgronden, langs de Brabants-Limburgse grens, hebben wij van nabij met dit probleem van stopgezette binnenkolonisatie kunnen kennis maken. De gemeente Deurne, die ruim 17000 inwoners telt, bezit van haar grondgebied ter grootte van 12264 ha er 5000 in praktisch schuldvrije eigendom. Daarvan moeten nog 600 ha geheel en ruim 300 gedeeltelijk worden verveend alvorens voor ontginning in aanmerking te komen. De vervening geschiedt in traag tempo; een fabriek en de vervening door eigen ingezetenen, die turf nog als brandstof gebruiken, maken jaarlijks slechts circa 25

1190 ha. turf vrij. Toch liggen met inbegrip van heidevelden thans, zoals gezegd, ruim 1000 ha. grond op ontginning tot over het algemeen uitstekende cultuurgrond te wachten. Ondanks het feit, dat van 1940-1951 aanvankelijk als werkverschaffing en later in DUW-verband voor 850 ha. rijkssubsidie is toegekend, is er van 1951 af tot heden wegens het te geringe aantal werklozen slechts 175 ha. ontgonnen.

1205 Wanneer op deze wijze moet worden voortgegaan, zou het bij een bezetting van gemiddeld 150 man per jaar, nog 25 jaar duren, voordat de genoemde 1000 ha. ontgonnen zijn. Mag de ontginning evenwel machinaal geschieden, hetgeen cultuurtechnisch zeer verantwoord mogelijk is, dan zouden de bovengenoemde 1000 ha. met een normaal aantal bulldozers en draglines in ongeveer vijf jaar ontgonnen kunnen worden. Deurne's burgemeester ontveinst zich niet, dat dan het doel van de regering met de z.g. "openbare-werkenpolitiek" geweld wordt aangedaan. Thans is het echter zo, dat op de Rijksbegroting 1955 van het departement van Sociale Zaken zeer belangrijke credieten worden uitgetrokken, welke wegens vermindering der werkloosheid niet worden uitgegeven Er is voor aanvullende werken geraamd f25.180.000. Daartegenover staat op

1210 de begroting van het departement van Landbouw en Visserij voor Cultuurtechnische werken, uit te voeren in z.g. "vrij werk", een bedrag van f 41.910.000. Het is bij insiders algemeen bekend, dat eerstgenoemd bedrag veel te hoog is en laatstgenoemd veel te laag. Welnu, betoogt burgemeester Roefs, laat de regering de middelen, welke zij op het ene departement beschikbaar houdt overhevelen naar het andere, en late zij daarmede op groter schaal z.g. "vrij werk" machinaal uitvoeren. De gemeentebestuurders van ontginningsrijpe gronden achten het niet verantwoord,

1220

1225 direct produktive werken – zoals ontginningen – in petto te houden voor een mogelijk
komende economische depressie. Daartoe bieden de altijd nog in ruime mate aanwezige
improduktieve werken voldoende soelaas, zo wordt geoordeeld. Men vergete vooral niet,
1230 dat de landbouw, misschien nog meer dan de industrie, kan bijdragen tot verhoging van
de volkswelvaart. Bovendien: waarom zou in de Peel niet kunnen wat elders wel
geschiedt. Heel in het bijzonder moet dan worden gedacht aan de Noord-Oost-polder,
die door de recente ontginningen is herschapen in een waar landbouw-paradijs. Men
vraagt echter niet ten koste van welke prijs.
1235 Het gevaar is lang niet denkbeeldig dat, ter voldoening aan de niet te stillen
"landhonger", ook de gemeente Deurne moet gaan overwegen, haar woeste gronden door
middel van "diepploegen" te ontginnen, zoals een dertiental boeren in deze gemeente
onlangs reeds heeft gedaan. Cultuur-technisch gezien verdient deze noodsporg zeker
geen navolging, aldus de heer Roefs. Maar dan is ook nodig, dat de regering een
ruimere subsidiëring voor mechanische invoering voor z.g. vrij werk mogelijk maakt.
Minister Mansholt schijnt bij de opening van de Vredepeel daarop te hebben
gezinspeeld. Wordt dit werkelijkheid, dan liggen binnen enkels jaren vele tientallen
nieuwe boerderijen in het zuidelijke Peelgebied.